

Τριώδιον Κατανυκτικόν

Ἕνα Πνευματικὸ Ταξίδι
πρὸς τὸ **Τέλος** τοῦ **παλαιοῦ**
καὶ τὴν **Ἀρχή** τοῦ **Νέου**

■ Τὸ ταξίδι τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς (β')

Τὰ Σάββατα τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς*

Μέρος Α'

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, συχνὰ παραλληλίζουν τὴν Μεγάλη Σαρακοστή μετὰ τὰ σαράντα χρόνια κατὰ τὰ ὅποια ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ ταξίδευε στὴν ἔρημο. **Ἀπὸ** τὴν Ἁγία Γραφή ξέρουμε, ὅτι γιὰ νὰ προφυλάξει ὁ Θεὸς τὸν λαὸ Του ἀπὸ τὴν ἀπόγνωση, γιὰ νὰ τοὺς ἀποκαλύψει τὸν τελικὸ Του σκοπὸ, ἔκανε πολλὰ θαύματα στὴν διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ. **Ἡ** ἴδια, κατὰ κάποια ἀναλογία, ἐρμηνεῖα δίνεται ἀπὸ τοὺς Πατέρες γιὰ τὶς σαράντα ἡμέρες τῆς Σαρακοστῆς.

Ἄν καὶ ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς εἶναι τὸ Πάσχα, ἡ Γῆ τῆς ἐπαγγελίας τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὅμως στὸ τέλος κάθε ἐβδομάδος ὑπάρχει μιὰ εἰδική «διακοπὴ ταξιδιοῦ», μιὰ πρόγευση αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ.

Εἶναι οἱ δύο «εὐχαριστιακὲς» ἡμέρες –τὸ Σάββατο καὶ ἡ Κυριακή– οἱ ὅποιες ἔχουν εἰδική σημασία γιὰ τὸ πνευματικὸ ταξίδι τῆς Σαρακοστῆς.

* * *

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπὸ τὸ Σάββατο. **Χρειαίεται** πρῶτα-πρῶτα νὰ ἐξηγήσουμε τὴν εἰδικὴ λειτουργικὴ θέση τοῦ Σαββάτου στὴν Παράδοξή μας καὶ τὴν ἐξαιρέσή του ἀπὸ τὸν τύπο τῆς λατρείας τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ «τυπικοῦ», ὅπως ἐξηγήσαμε νωρίτερα, τὸ Σάββατο δὲν εἶναι μέρα νηστείας, ἀλλὰ *ἐορτῆς*, γιὰτὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τὸ καθιέρωσε σὰν ἐορτῆ: «... καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἐβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν· ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι» (Γέν. β' 3).

Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ παραβλέψει καὶ νὰ καταργήσει, ὅτι ὁ Θεὸς

διέταξε. **Ε**ίναι αλήθεια, ότι η Θεία καθιέρωση του Σαββατισμού μεταφέρθηκε στην Κυριακή, ή οποία έτσι έγινε ή ημέρα της ανάπαυσης ή του Σαββατισμού των Χριστιανών. **Τ**ίποτε δὲν ὑπάρχει στις Γραφές και στην Παράδοση που νὰ αιτιολογῆ αὐτὴ τὴν ἄποψη.

Αντίθετα τὸ ὅτι οἱ Πατέρες και ἡ παλιά Παράδοση «ἀριθμοῦν» τὴν Κυριακὴ σὰν τὴν *πρώτη* ἢ τὴν *ὄγδοη* μέρα, τονίζει τὴν διαφορὰ τῆς Κυριακῆς ἀπὸ τὸ Σάββατο που γιὰ πάντα παραμένει ἡ ἑβδομη ἡμέρα, ἡ ἡμέρα που εὐλογήθηκε και ἀγιάσθηκε ἀπὸ τὸν Θεό.

Εἶναι ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὅποια ἡ Δημιουργία χαρακτηρίστηκε σὰν «καλὴ λίαν» και τέτοιο εἶναι τὸ νόημά της στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἓνα νόημα που διατηρήθηκε ἀπὸ τὸν Χριστὸ και τὴν Ἐκκλησία. **Α**ὐτὸ σημαίνει ὅτι, παρὰ τὴν ἁμαρτία και τὴν πτώση, ὁ κόσμος παραμένει ἢ «καλὴ λίαν» δημιουργία τοῦ Θεοῦ· διατηρεῖ αὐτὴ τὴν βασικὴ ὁμορφιά, ἢ ὅποια εὐφρανε τὸν Δημιουργό: «... και εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε, και ἰδὸν καλὰ λίαν...» (Γέν. α' 31).

Η τήρηση τοῦ Σαββάτου, ὅπως καθιερώθηκε στὴν ἀρχή, σημαίνει ἐπομένως, ὅτι ἡ ζωὴ μπορεῖ νὰ ἔχει νόημα, νὰ εἶναι εὐτυχισμένη, δημιουργική· μπορεῖ νὰ εἶναι τέτοια που ὁ Θεὸς τὴν ἔκανε νὰ εἶναι. **Κ**αὶ τὸ Σάββατο, ἢ ἡμέρα δηλαδὴ που ἀναπαυόμαστε και που *ἀπολαμβάνουμε* τοὺς καρποὺς τῆς δουλειᾶς και τῶν προσπαθειῶν μας, παραμένει γιὰ πάντα ἢ εὐλογία που ὁ Θεὸς χάρισε στὸν κόσμο και στὴν ζωὴ του.

Αὐτὴ ἢ *συνέχιση* ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς παλαιοδιαθηκικῆς θεώρησης τοῦ Σαββάτου ὄχι μόνο δὲν ἀποκλείει, ἀλλὰ, πραγματικά, προϋποθέτει μιὰ *διακοπή*. **Κ**αὶ αὐτὸ γιὰτι «ἐν Χριστῷ» τίποτε δὲν παραμένει τὸ ἴδιο, ἀλλὰ καθετὶ συμπληρώνεται, μεταμορφώνεται και παίρνει ἓνα καινούργιο νόημα.

Αλλὰ, ἂν τὸ Σάββατο μὲ τὴν τελικὴ πνευματικὴ πραγματικότητά του ἀποτελεῖ τὴν παρουσία τοῦ θεϊκοῦ «καλὰ λίαν» στὴν οὐσία τοῦ κόσμου αὐτοῦ, τότε ὁ κόσμος τοῦτος εἶναι ἐκεῖνος που ἀποκαλύπτεται ἐν Χριστῷ μέσα σ' ἓνα νέο φῶς και «καινοποιεῖται» διὰ τοῦ Χριστοῦ.

Ο Κύριος χορηγεῖ στὸν ἄνθρωπο τὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἢ ὅποια «οὐκ ἐστὶν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου». **Κ**αὶ ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι ἢ ὑπέρτατη «διακοπή», ἢ ὅποια γιὰ τὸν Χριστιανὸ «καινοποιεῖ τὰ πάντα». **Ο** κόσμος και ὅλα τὰ ὄντα μέσα σ' αὐτὸν ἀναφέρονται τώρα στὴν τελικὴ τους ὀλοκλήρωση «ἐν Θεῷ», στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ που «ἔρχεται» και που θὰ φανερωθεῖ σὲ ὅλη τὴν δόξα της μόνο μετὰ τὸ τέλος τοῦ «κόσμου τούτου».

Ο κόσμος ὅμως αὐτὸς ἀρνήθηκε τὸν Χριστὸ και παραδόθηκε στις δυνάμεις τοῦ «Ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου» και «ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται» (Α' Ἰω. ε' 19)· και ὁ δρόμος γιὰ τὴν σωτηρία του δὲν περνάει μέσα ἀπὸ

τὴν ἀνάπτυξη, τὴν ἐξέλιξη, ἢ τὴν «πρόοδο», ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τὸν Σταυρό, τὸν θάνατο καὶ τὴν Ἀνάσταση «...οὐ ζωοποιεῖται ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ» (Α΄ Κορ. ιε΄ 36).

Ένας Χριστιανός, λοιπόν, ζεῖ «διπλῆ ζωὴ» – ὄχι φυσικὰ μὲ τὴν ἔννοια ὅτι παραθέτει τὶς «κοσμικὲς» μὲ τὶς «θρησκευτικὲς» του δραστηριότητες – ἀλλὰ μὲ τὴν ἔννοια ὅτι κάνει τούτῃ τὴν ζωὴ, στὸ σύνολό της, «πρόγευση» τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ταυτόχρονα προπαρασκευὴ γι’ αὐτή, ὅτι κάνει κάθε πράξη ἓνα δεῖγμα, μιὰ βεβαίωση καὶ μιὰ ἀναμονὴ αὐτοῦ ποῦ «ἤγγικεν».

Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι καὶ τὸ νόημα στὴν φαινομενικὴ ἀντίθεση τοῦ Εὐαγγελίου: ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ «ἐντὸς ἡμῶν ἐστίν» καὶ «ἤγγικεν ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ». Ἄν δὲν τὴν ἀνακαλύψουμε «ἐντὸς ἡμῶν», δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ δοῦμε τὸν σκοπὸ αὐτῆς τῆς ἀγάπης τῆς ἀναμονῆς, τῆς νοσταλγίας, στὴν ὁποία μᾶς καλεῖ τὸ Εὐαγγέλιο.

Μπορεῖ κανεὶς ἀκόμα νὰ πιστεύει στὴν τιμωρία καὶ τὴν ἀμοιβὴ μετὰ τὸν θάνατο, ἀλλὰ ποτὲ δὲ θὰ νιώσει τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἔνταση αὐτῆς τῆς προσευχῆς – τῆς μοναδικὰ χριστιανικῆς – «ἐλθέτω ἡ Βασιλεία Σου» ἢ «Ἔρχου, Κύριε Ἰησοῦ!...». **Ο** Χριστὸς εἶναι ὁ «ἐλθὼν» καὶ ὁ «πάλιν ἐρχόμενος». Μπῆκε στὴν ζωὴ «ἐν χρόνῳ»: ἔτσι ἡ ζωὴ καὶ ὁ χρόνος μπορεῖ νὰ γίνουν ἡ διάβαση, τὸ πέρασμα στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Τὸ Σάββατο, ἡ ἡμέρα τῆς Δημιουργίας, ἡ ἡμέρα τοῦ «κόσμου τούτου» ἔγινε, «ἐν Χριστῷ», ἡ ἡμέρα τῆς προσδοκίας, ἡ ἡμέρα ἢ πρὶν ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ Κυρίου. **Η** μετατροπὴ αὐτῆ τοῦ Σαββάτου ἔγινε ἐκεῖνο τὸ Μέγα καὶ Ἅγιο Σάββατο, τὴν «ἡμέρα, ἐν ἧ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ...» καὶ ἀναπαύθηκε στὸν τάφο. **Τ**ὴν ἐπόμενη ἡμέρα «τῆ μιᾷ τῶν Σαββάτων...», ἡ Ζωὴ ἀνέτειλε ἀπὸ τὸν ζωοδότῃ τάφο, οἱ Μυροφόρες γυναῖκες ἄκουσαν τό: «**Χαίrete!**», οἱ μαθητὲς «ἀπιστοῦντες ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμάζοντες» Τὸν ἔβλεπαν μπροστὰ τους· **καὶ** ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς Νέας Δημιουργίας ἄρχισε. **Σ**’ αὐτὴ τὴν νέα ἡμέρα συμμετέχει ἡ Ἐκκλησία καὶ μέσα σ’ αὐτὴ μπαίνει τὴν Κυριακὴ.

Ομως, παρ’ ὅλα αὐτά, ζεῖ ἀκόμα καὶ πορεύεται μέσα στὸ χρόνο «τούτου τοῦ κόσμου», ὁ ὁποῖος στὰ μυστικὰ βάθη του ἔχει «σαββατιστεῖ», γιὰτὶ σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ· ὅταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ» (Κολ. γ΄ 3-4).

Όλα τούτα ἐξηγοῦν τὴν μοναδικὴν θέσιν τοῦ Σαββάτου – τῆς ἑβδο-
μης δηλαδὴ ἡμέρας – στὴν λειτουργικὴ παράδοσι: τὸν διπλὸ χα-
ρακτῆρα του σὰν μέρα *ἐορτῆς* καὶ μέρα *θανάτου*.

Εἶναι μιὰ ἐορτὴ γιὰτὶ μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ στὸν χρόνον του
ὁ Χριστὸς «ἐπάτησε» τὸν θάνατον καὶ ἐγκαινίασε τὴν Βασιλείαν Του,
γιὰτὶ ἡ Σάρκωσί Του, ὁ θάνατος καὶ ἡ Ἀνάστασί Του εἶναι τὸ πλήρω-
μα τῆς Δημιουργίας ἀπὸ τὴν ὁποία «ἀναπαύθηκε» ὁ Θεὸς στὴν ἀρχή.

Τὸ Σάββατον εἶναι ἡμέρα *θανάτου*, γιὰτὶ μὲ τὸν θάνατον τοῦ Χρι-
στοῦ πέθανε καὶ ὁ κόσμος· ἔτσι ἡ σωτηρία του, ἡ ὀλοκλήρωσί του
καὶ ἡ μεταμόρφωσί του βρίσκονται πέρα ἀπὸ τὸν τάφον στὸν «ἐρχό-
μενον αἰῶνα».

Όλα τὰ Σάββατα στὸν λειτουργικὸν χρόνον παίρνουν τὸ νόημά τους
ἀπὸ τὰ δύο ἀποφασιστικὰ Σάββατα: πρῶτον ἀπὸ τὸ Σάββατον τῆς Ἀνά-
στασις τοῦ Λαζάρου, ἡ ὁποία ἐγένετο σ' αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ ἀποτελεῖ
τὴν ἀναγγελίαν καὶ τὴν βεβαιότητα τῆς κοινῆς ἀνάστασις· καὶ ὑστέρ-
α ἀπὸ τὸ Ἅγιον καὶ Μεγάλον Σάββατον τοῦ Πάσχα, ὅποτε ὁ ἴδιος ὁ
θάνατος μετατράπηκε σὲ «διάβασι» στὴν καινούργια ζωὴ τῆς Νέας
Δημιουργίας.

(ἔπεται συνέχεια)

(*) Πρωτοπρεσβυτέρου **Αλεξάνδρου Σμέμαν**, Μεγάλῃ Σαρακοστή - Πορεία
πρὸς τὸ Πάσχα, σελ. 127-140, ἐκδόσεις «Προφύρα», ἔκδοσις ιγ', Ἀθήνα, Ἰανουά-
ριος 2016. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.